

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om finansiering af omstillingen til en lavemissionsøkonomi og udfordringerne i forbindelse med finansiering af klimatilpasningen

(sonderende udtalelse)

(2020/C 311/04)

Ordfører: **Toni VIDAN (HR-III)**

Medordfører: **Dimitris DIMITRIADIS (EL-I)**

Anmodning om udtalelse	Det kroatiske rådsformandskab, 10.9.2019
Retsgrundlag	Artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	27.5.2020
Vedtaget på plenarforsamlingen	11.6.2020
Plenarforsamling nr.	552
Resultat af afstemningen	227/0/2
(for/imod/hverken for eller imod)	

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU er yderst positiv over for og støtter Det Europæiske Råds seneste konklusioner og den bebudede europæiske grønne pagt ⁽¹⁾, som begge har til formål at sikre omstillingen til en lavemissionsøkonomi ved at »opnå et klimaneutralt EU i 2050«.

1.2. I lyset af covid-19-krisen har udvalget allerede efterlyst ⁽²⁾ en hidtil uset solidaritet mellem medlemsstaterne og en **omfattende europæisk økonomisk genopretningsplan**, som vil kunne give EU's medlemsstater, borgere, virksomheder og arbejdstagere mulighed for at imødegå konsekvenserne af covid-19-pandemien på bedst mulig vis og opbygge en mere bæredygtig og modstandsdygtig europæisk økonomi. Instrumentet Next Generation EU på 750 mia. EUR samt målrettede forhøjelser af EU's langsigtede budget for 2021-2027 vil bringe EU-budgettets samlede finansielle slagkraft op på 1,85 bio. EUR. Ud over at støtte genopretningen har det fokus på den europæiske grønne pagt og digitalisering for at fremme vækst og beskæftigelse, vores samfunds modstandsdygtighed og miljøets sundhed.

1.3. EØSU bakker op om Europa-Parlamentets beslutning, som blev vedtaget den 17. april 2020 med et overvældende flertal, og som opfordrer til, at man sætter den europæiske grønne pagt i centrum for EU's kommende genopretnings- og genopbygningspakke »med henblik på at sætte gang i økonomien, forbedre dens modstandsdygtighed og skabe arbejdspladser og samtidig bidrage til den økologiske omstilling [og] fremme en bæredygtig og social udvikling« ⁽³⁾.

1.4. EØSU støtter investeringsplanen for et bæredygtigt Europa som den første af de centrale finansielle grundpiller i omstillingen til en lavemissionsøkonomi, tillige med mekanismen for retfærdig omstilling ⁽⁴⁾. EØSU ser disse initiativer som et første skridt i den rigtige retning og opfordrer indtrængende EU-institutionerne til at fastlægge gennemsigtige og deltagerorienterede processer til at forberede de videre skridt med effektiv inddragelse af alle relevante interessenter og i tråd med genopretningen og en retfærdig omstilling til en trivselsøkonomi ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0640R\(01\)&qid=1581337127185&from=DA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0640R(01)&qid=1581337127185&from=DA).

⁽²⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/news-media/presentations/eus-response-covid-19-outbreak-and-need-unprecedented-solidarity-amongst-member-states>.

⁽³⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0054_DA.pdf.

⁽⁴⁾ »Den europæiske grønne pagts investeringsplan og mekanisme for en retfærdig omstilling kort fortalt«, Bruxelles, den 14. januar 2020.

⁽⁵⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/sustainable-economy-we-need-own-initiative-opinion>.

1.5. På baggrund af denne hidtil usete krise, som vi lige nu befinder os i, efterlyser EØSU en ambitiøs genopbygningsplan i overensstemmelse med Parisaftalen. En afgørende del af denne bør være et **budget for klimaindsatsen**, der som minimum svarer til det tidligere identificerede investeringsunderskud på omkring 300 mia. EUR om året og indebærer en stærk prioritering af støtte til decentrale dekarboniseringsprojekter, som er udformet sammen med og er medejt af borgere, SMV'er, energifællesskaber og lokale og regionale offentlige myndigheder.

1.6. Det er EØSU's stærke overbevisning, at omstillingen og genopbygningen efter covid-19-krisen skal være retfærdig og føre til et mere retfærdigt og bæredygtigt EU. I modsat fald vil den mislykkes, og det vil få alvorlige konsekvenser for det europæiske integrationsprojekt som helhed. Vi mener, at en afgørende del af en retfærdig omstilling er den politiske, sociale og økonomiske inklusion af borgere, arbejdstagere, lokalsamfund og SMV'er, især i underudviklede landdistrikter i EU, uden at der sker forskelsbehandling af medlemsstater, som ikke på nuværende tidspunkt er medlemmer af euroområdet. Det er altafgørende, at der findes et sæt kriterier, som sikrer, at omstillingen bliver retfærdig, og det er nødvendigt at inddrage alle interessenter på alle niveauer. EØSU har allerede bidraget til denne debat ⁽⁶⁾.

1.7. EØSU understreger, at en retfærdig omstilling og genopbygning efter covid-19-krisen skal sikre, at forbrugere og lokalsamfund bliver aktive »prosumenter« (producenter og forbrugere) af bæredygtige produkter og tjenesteydelser inden for energi- og transportsektoren.

1.8. EØSU efterlyser en snarlig fjernelse af barrierer, som forhindrer omfordeling af offentlige og private midler. Det gælder især eksisterende direkte og indirekte subsidier til sektoren for fossile brændstoffer og finanspolitiske og skattemæssige barrierer.

1.9. EØSU støtter et stærkt mandat til Kommissionen, så den kan udvikle en ny EU-tilpasningsstrategi, og opfordrer til, at der lægges lige stor vægt på finansiering af henholdsvis modvirknings- og tilpasningstiltag. EØSU er af den opfattelse, at der hurtigst muligt bør sættes gang i en inkluderende politisk debat om udvikling af innovative finansielle mekanismer til tilpasningstiltag og målrettede **fonde for retfærdig tilpasning**.

1.10. EØSU efterlyser en markant forøgelse af de tilgængelige midler, lancering af et **»Europæisk Solidaritetskorp for klimaindsatsen«** som et målrettet ungdomsprogram, og midler til samarbejde mellem lokale forvaltninger og civilsamlingsorganisationer om udvikling af lavemissionsenergi- og transportprojekter, som er baseret i og ejes af lokalsamfundene.

1.11. Efter EØSU's opfattelse bør den europæiske grønne pagt beskytte EU's sikkerhed og internationale konkurrenceevne, navnlig når det gælder SMV'er, som står over for øget konkurrence fra vækstøkonomier. Udvalget støtter forslagene om en CO₂-grænsetilpasningsmekanisme.

2. Indledning og generelle bemærkninger

2.1. EØSU har udarbejdet denne udtalelse som svar på en anmodning fra det kroatisk formandskab for Rådet for Den Europæiske Union. Udvalget glæder sig over, at formandskabet har planer om at ansøre til en debat på EU-niveau om forbedring af de finansielle ordninger med henblik på at imødekomme de voksende behov i forbindelse med omstillingen til en lavemissionsøkonomi og tilpasningen til klimaforandringerne. Sent i arbejdet med at udarbejde denne udtalelse blev verden og EU rystet af covid-19-pandemien, og der er forsøgt indarbejdet en række indledende reaktioner på denne nye virkelighed i udtalelsen.

2.2. Vi oplever en menneskelig katastrofe udspille sig, med tabte menneskeliv, udbredt sygdom, sociale vanskeligheder, og arbejdspladser, der forsvinder i et hidtil uset omfang. Hvis vi ikke griber det an på den rigtige måde, risikerer vi at opleve følger, som er lige så alvorlige, som det var tilfældet under den store depression i 1929. Hvis vi til gengæld gør det rigtigt, kan EU komme igennem dette i fællesskab, redde liv og sikre social trivsel, omstille vores socioøkonomiske modeller til modeller med fokus på mennesker og naturen og sætte skub i det globale partnerskab for bæredygtig udvikling.

⁽⁶⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/leaving-no-one-behind-when-implementing-2030-sustainable-development-agenda-own-initiative-opinion>.

2.3. EØSU er yderst positiv over for og støtter Det Europæiske Råds seneste konklusioner og den bebudede europæiske grønne pagt ⁽⁷⁾, som begge har til formål at sikre omstillingen til en lavemissionsøkonomi ved at »opnå et klimaneutralt EU i 2050«. Udvalget støtter også investeringsplanen for et bæredygtigt Europa som den første af de centrale finansielle grundpiller tillige med mekanismen for retfærdig omstilling, idet disse har til formål at støtte arbejdstagere og borgere i de regioner, som bliver mest berørt af omstillingen ⁽⁸⁾.

2.4. Der er klare beviser for, at vi står over for en nødsituation i forhold til klimaet, eksistentielle tab af biodiversitet, samfundsmæssigt uacceptable helbredsrisici som følge af kemikalier og luftforurening og ufattelige mængder af plastforurening i vores have. Videnskabelig forskning ⁽⁹⁾ tyder på, at fremkomsten af nye sygdomme hos mennesker hænger tæt sammen med de udløsende faktorer for miljøkrisen, som det er hensigten at afhjælpe ved at prioritere en miljøindsats gennem den europæiske grønne pagt.

2.5. Ud over de eksistentielle miljøkriser står vi over for en stor og konstant voksende ulighed, demografiske kriser, politisk radikaliserende samt dalende tillid til regeringer, forvaltninger og politikere generelt. Covid-19-krisen har sat fokus på en række mangler i vores økonomiske og forvaltningsmæssige systemer, herunder markedsøkonomiens begrænsninger, og fremhævet betydningen af effektive statslige institutioner og stærke offentlige sundhedssystemer. Den har også givet folk mulighed for at tage deres opfattelse af, hvad der er vigtigt, op til revision. Der er et presserende behov for at undersøge konsekvenserne af produktions- og forbrugsniveauerne og se på, hvad der er en retfærdig løn for et vigtigt stykke arbejde (f.eks. offentlige tjenester såsom sundhedssektoren), samt kigge nærmere på skatte- og lønpolitikker og nye værktøjer som eksempelvis en universel basisindkomst, sådan som EØSU har opfordret til i tidligere udtalelser ⁽¹⁰⁾.

2.6. EU's erhvervsliv ser i stigende grad omstillingen til en lavemissionsøkonomi og genopretningen efter covid-19-krisen som en mulighed for udvikling og som en måde at bringe produktive job tilbage til Europa. Syv førende europæiske energiselskaber opfordrer EU til at øge sit mål for reduktion af drivhusgasser i 2030 til en reduktion på mindst 55 % i forhold til 1990-niveauet med henblik på at skabe en omkostningseffektiv vej til 2050, som anført i deres nylige brev til EU's miljø- og klimaministre ⁽¹¹⁾. Energy Transitions Commission opfordrer regeringer verden over til at bruge stimuluspakker med omtanke og investere i fremtidens økonomi ⁽¹²⁾.

3. Øgede ambitioner på klimaområdet, nye økonomiske ressourcer til en retfærdig omstilling, genopbygning og omstilling til en lavemissionsøkonomi og gennemførelse af 2030-målene for bæredygtig udvikling

3.1. For at sikre en passende mobilisering af nye økonomiske ressourcer til presserende klimatiltag og forbedre anvendelsen af eksisterende ressourcer er det helt nødvendigt med en ambitiøs politisk dagsorden med styrkede mål for 2030 og 2050. EØSU støtter derfor opfordringen til EU om at forpligte sig til at opnå kulstofneutralitet i 2050 og tilsvarende justere sit mål for reduktion af udledningen af drivhusgasser i 2030 til en reduktion på mindst 55 % i forhold til 1990-niveauet.

3.2. Det er EØSU's stærke overbevisning, at omstillingen og genopbygningen efter covid-19-krisen skal være retfærdig og føre til et mere retfærdigt EU. I modsat fald vil den mislykkes, og det vil få alvorlige konsekvenser for det europæiske integrationsprojekt som helhed. Vi mener, at en afgørende del af en retfærdig omstilling er den politiske, sociale og økonomiske inklusion af borgere, arbejdstagere, lokalsamfund og SMV'er, især i underudviklede landdistrikter i EU, og uden forskelsbehandling af medlemsstater, som ikke på nuværende tidspunkt er medlemmer af euroområdet. En retfærdig fordeling af de økonomiske ressourcer fra det kommende budget for klimaindsatsen er afgørende for at opnå denne inklusion, og vi er nødt til at gøre en proaktiv indsats for at forhindre, at størstedelen af midlerne kanaliseres i retning af stærke interessenter med ressourcer og kapacitet til at udvikle økonomisk rentable projekter.

⁽⁷⁾ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0640R\(01\)&qid=1581337127185&from=DA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0640R(01)&qid=1581337127185&from=DA).

⁽⁸⁾ »Den europæiske grønne pagts investeringsplan og mekanisme for en retfærdig omstilling kort fortalt«, Bruxelles, den 14. januar 2020.

⁽⁹⁾ <https://www.nature.com/articles/s41893-019-0293-3#ref-CR101>.

⁽¹⁰⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-framework-directive-minimum-income-own-initiative-opinion>.

⁽¹¹⁾ <https://www.statkraft.com/media/news/2019/energy-companies-call-for-more-ambitious-EU-2030-climate-target/>.

⁽¹²⁾ <http://www.energy-transitions.org/sites/default/files/COVID-Recovery-CoverLetter.pdf>.

3.3. EØSU opfordrer indtrængende Kommissionen til at sikre en aktiv inddragelse af alle interessenter — lokalsamfund, civilsamfundet, arbejdsmarkedets parter, erhvervslivet, videncentre osv. — i den fremtidige udvikling og gennemførelse af den grønne pagt og planen for genopretning og genopbygning efter covid-19-krisen.

3.4. Efter at de indledende faser af den europæiske grønne pagt og investeringsplanen for et bæredygtigt Europa er blevet iværksat, og på baggrund af den hidtil usete krise, som vi lige nu befinder os i, hilser EØSU en genopretningsfond af en rimelig størrelse velkommen og efterlyser en ambitiøs genopbygningsplan i overensstemmelse med Parisaftalen. En afgørende del af denne bør være et **budget for klimaindsatsen**, der som minimum svarer til det tidligere identificerede investeringsunderskud på omkring 300 mia. EUR om året og indebærer en stærk prioritering af støtte til decentrale dekarboniseringsprojekter, som er medejt af borgere, SMV'er, energifællesskaber og lokale og regionale offentlige myndigheder. EØSU har allerede udarbejdet forslag til en sådan økonomisk mobilisering i sin efterlysning af klimafinansieringspagten⁽¹³⁾, og i denne udtalelse fremsætter vi en række yderligere forslag.

3.5. Parallelt med dette og med henblik på at udvikle et optimalt mix af mekanismer for mobilisering af fremtidig klimafinansiering mener EØSU, at der er behov for en solid og åben vurdering af, hvilke økonomiske ressourcer der er behov for til at gennemføre 2030-målene for bæredygtig udvikling. Der bør også tages hul på en inklusiv politisk debat om bæredygtighed og retfærdig omstilling inden for en demografisk, teknologisk og fiskal/offentlig politisk ramme med væsentlige input fra Miljøagenturets kommende rapport⁽¹⁴⁾.

3.6. EØSU har allerede efterlyst en **europæisk klimafinansieringspagt**, der skal »omdirigere kapital, som vil kunne føre til en ny finansboble, hen mod bekæmpelse af klimaforandringer og realøkonomien. Den skal også tildeles nye finansieringskilder, navnlig til de små og mellemstore virksomheder«. De forskellige foreslåede finansieringskilder omfatter:

- omdirigering af midler til bæredygtige investeringer via »grøn øremærkning« og fremme af miljømærkede lån fra Den Europæiske Investeringsbank (EIB)
- anvendelse af Den Europæiske Centralbanks (ECB) kvantitative lempelser som finansieringskilde
- fastlæggelse af kriterier for bæredygtige investeringer.

For eksempel udgør klimafinansieringspagten en mulighed for at tackle klimakrisen, manglen på kvalitetsjob og tvivlen vedrørende det europæiske projekt på samme tid. Den omfatter to værktøjer: Den europæiske bank for klima og biodiversitet og den europæiske fond for klima og biodiversitet. Tilsammen kan de blive til den europæiske klimabank.

3.7. EØSU bifalder og bakker op om EIB's erklæring om, at banken har til hensigt at støtte investeringer for en billion EUR i klimaforanstaltninger og miljømæssig bæredygtighed i perioden 2021 til 2030. I henhold til EIB's nuværende vedtægter kan banken imidlertid have en større årlig portefølje af lån. Hvis EU eller ECB tilvejebringer yderligere budgetgarantier for EIB, kan den årlige portefølje øges endnu mere.

3.8. EØSU opfordrer medlemsstaterne og EU's institutioner til at ændre på reglerne for stabilitets- og vækstpagten, så den gyldne regel kan give plads til flere investeringer i klimaindsatsen på nationalt niveau, der ikke medtages i beregningen af budgetunderskuddene som en del af EU's budget for klimaindsatsen med tilstrækkelige beskyttelsesforanstaltninger mod misbrug⁽¹⁵⁾. Der er allerede blevet nævnt nogle indledningsvise muligheder i Det Europæiske Finanspolitiske Råds årlige rapport for 2019⁽¹⁶⁾, og disse bør videreudvikles og gøres operationelle. Under suspenderingen af stabilitets- og vækstpagten som følge af covid-19-krisen opfordrer EØSU EU's medlemsstater til at anvende de disponible budgetmidler til at sætte mest muligt skub i investeringerne i klimaindsatsen.

⁽¹³⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-finance-climate-pact-own-initiative-opinion>.

⁽¹⁴⁾ Rapport fra miljøagenturet, »The sustainability transition in Europe in an age of demographic and technological change«.

⁽¹⁵⁾ <https://www.bruegel.org/2019/12/the-european-green-deal-needs-a-reformed-fiscal-framework/>.

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-efb-annual-report_en.pdf.

3.9. EØSU opfordrer ECB til såvel direkte som indirekte at påtage sig en stor rolle i finansieringen af klimaindsatsen. I tilgift til virkningerne af ECB's program for køb af aktiver og pandemioptøkningsprogrammet kan ECB ved at vedtage de fornødne regler og udøve sine reguleringsmæssige beføjelser samt koordinere med centralbankerne uden for euroområdet under det europæiske system af centralbanker opmuntre centralbankerne til at følge dens eksempel og dermed påvirke finansieringen af klimaindsatsen i positiv retning. Kapitalprocenter kan også anvendes mere proaktivt ved at anvende fordelagtige ordninger for lån og investeringer, der betragtes som grønne under EU's klassificeringssystem. ECB »bør være i stand til at tilvejebringe (...) likviditet gennem yderligere ukonventionelle pengepolitiske foranstaltninger«⁽¹⁷⁾, og tilvejebringelse af den nødvendige likviditet burde få en positiv effekt på klimaindsatsen.

3.10. En måde at øge finansieringen af klimaindsatsen på er gennem grønne obligationer udstedt af den offentlige og den private sektor og med udgangspunkt i stærke lovgivningsmæssige rammer baseret på EU's klassificeringssystem for bæredygtige investeringer. Der er et presserende behov for ordninger, som kan opmuntre til dette. EIB kan spille en endnu større rolle på to forskellige måder, nemlig ved at yde lån til projekter, der bidrager til klimaindsatsen gennem direkte forpligtelser, og ved at øge udstedelsen af grønne obligationer. Disse obligationer ville da kunne købes af Den Europæiske Centralbank gennem dennes program for køb af aktiver (APP) i langt større omfang, end det hidtil har været tilfældet.

3.11. Da langt størstedelen af investeringerne i sidste ende vil blive foretaget af borgerne og den private sektor, understreger EØSU betydningen af skattemæssige tiltag på miljøområdet og alle aspekter af CO₂-prissætning som et centralt værktøj til at gøre bæredygtige investeringer rentable. Vi vil også gerne understrege, at »kombinationen af CO₂-prissætning og grønne obligationer forbedrer miljøvirkningen, kapitalopsparingen og gælds bæredygtigheden samt bidrager til større retfærdighed mellem generationerne«⁽¹⁸⁾.

3.12. En anden potentiel finansieringskilde kunne være securitiseringer støttet af en sikkerhedsstillelsesportefølje bestående af låneaktiver — sikkerhedspuljen — som kunne omfatte grønne og eventuelt også »brune« aktiver. Securitiseringerne vil være grønne, hvis indtægterne herfra anvendes til at finansiere grønne projekter.

3.13. Efter EØSU's opfattelse er en af de største udfordringer ved at omsætte investeringsplanen for et bæredygtigt Europa til praksis udviklingen af en pipeline af investeringsprojekter, som modsvarer EU's strategiske mål. Udbuddet af sådanne investeringsprojekter matcher endnu ikke efterspørgslen. Teknisk bistand og rådgivning på alle niveauer af den offentlige forvaltning vil bidrage til at identificere og forberede bæredygtige projekter og sørge for kapacitetsopbygning for projektudviklere. Det EU-dækkende klassifikationssystem for bæredygtige investeringer (taksonomi)⁽¹⁹⁾ bør anvendes som et grundlag til at udpege og udvikle sådanne projekter.

3.14. I forbindelse med finansieringen af en retfærdig omstilling til lavemissionsøkonomi skal det sikres, at udviklingsmulighederne for nye teknologier og nye virksomheder støttes aktivt på en måde, som giver mulighed for størst muligt ejerskab af den nye produktionskapacitet for forbrugere og lokalsamfund — især dem som er udelukket fra de relevante produktionsprocesser — og gør dem til aktive producent-forbrugere af bæredygtige produkter og tjenester inden for energi- og transportsektoren.

3.15. Da udnyttelse af vedvarende energiresourcer faktisk er ensbetydende med privatisering af en værdifuld naturressource, bør projekter, der støttes af offentlige midler, anerkende lokalsamfundets ejerskab af dem og sørge for, at lokalsamfundene får rimelig del i fordelene ved eller ejerskabet af projekterne.

3.16. EØSU vil gerne understrege, at der er et presserende behov for at stille betydelig økonomisk hjælp til rådighed for institutioner, som aktivt kan fremme udviklingen og sammenlægningen af små, decentraliserede individuelle projekter, som gennemføres af borgere, grupper eller SMV'er, til større og mere rentable projekter. Eftersom civilsamfundet selvsagt står bag mange sådanne initiativer, vil EØSU gerne bidrage til udviklingen af en institutionel ramme og retningslinjer for bistand på EU-niveau og aktivt samarbejde om disse initiativer.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/news-media/presentations/eus-response-covid-19-outbreak-and-need-unprecedented-solidarity-amongst-member-states>.

⁽¹⁸⁾ <http://documents.worldbank.org/curated/en/808771566321852359/pdf/Financing-Low-Carbon-Transitions-through-Carbon-Pricing-and-Green-Bonds.pdf>.

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-teg-taxonomy_da.

4. Eksisterende finansieringsmekanismer, hindringer for offentlige og private investeringer og statsstøtte

4.1. I henhold til Parisaftalen skal kapitalstrømmene modsvare de nødvendige emissionsreduktioner og udviklingen i modstandsdygtigheden over for klimaforandringer. I lyset af dette og målene for den europæiske grønne pagt vil EØSU opfordre til, at det sikres, at alle EU's eksisterende finansielle mekanismer er i overensstemmelse med Parisaftalen eller klimasikrede, og at de er i tråd med målene for den europæiske grønne pagt og 2030-dagsordenen.

4.2. I forhold til eksisterende finansielle mekanismer har EØSU allerede fremsat ⁽²⁰⁾ følgende anbefalinger:

- forhøjelse til 40 % af den andel af Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer, som er øremærket til bekæmpelse af klimaforandringer
- EU bør udvise et ambitionsniveau, som er på højde med den udfordring, det er at bekæmpe klimaforandringerne
- i gennemsnit 40 % af EU's samlede budget (FFR 2021-2027) bør allokeres til dette formål, og dermed bør den tilsvarende andel af den europæiske samhørighedsfond øges, så den overstiger de nuværende 20 %.

4.3. Der er flere væsentlige faktorer, som forhindrer passende niveauer af offentlige og private midler til klimaindsatsen på EU- og medlemsstatsniveau, hvilket fører til et forholdsvist lavt og utilstrækkeligt finansieringsniveau for både modvirknings- og tilpasningsindsatsen ⁽²¹⁾. Vi vil gerne fremhæve tre af disse.

4.4. For det første er der fortsat massiv statsstøtte til fossile brændstoffer, både direkte og indirekte subsidier, som IMF ⁽²²⁾ for nylig ansløgte til 289 mia. USD for EU som helhed i 2015. Det gælder både på nationalt niveau og på EU-niveau, hvor det har massive miljømæssige, samfundsmæssige og økonomiske (offer-) omkostninger, som ophæver de fremskridt, der opnås ved klimaindsatsen. Da disse også nedbringer CO₂-prisen, mener EØSU det er nødvendigt at udfase dem hurtigst muligt, og medlemsstaternes nationale klimaplaner skal fremlægge en klar tidsplan for dette.

4.5. For det andet, eftersom medlemsstaternes finanspolitikker typisk begrænses af stabilitets- og vækstpacten, og reglerne for statsstøtte forhindrer staterne i at spille en større rolle i omstillingspolitikkerne, er midlerne til finansiering af klimaindsatsen fortsat begrænsede. Den nuværende anvendelse af den generelle undtagelsesklausul for førnævnte ⁽²³⁾ og en midlertidig ramme for statsstøttereglerne ⁽²⁴⁾ er undtagelser, som udvalget håber i videst muligt omfang vil blive anvendt til at finansiere klimaindsatsen.

4.6. For det tredje findes der en række hindringer for finansiering fra den private sektor, navnlig når det gælder små og mellemstore virksomheder og investeringer i forskning og innovation. EØSU mener, at bankunionen og kapitalmarkedsunionen bør færdiggøres parallelt med den europæiske grønne pagt, idet der især fokuseres på universel og let adgang for SMV'er til mere forskelligartede og omfattende midler til omstilling til klimaneutrale teknologier.

4.7. Desuden er deltagelsen i styringen af centrale EU-programmer ofte begrænset, hvorfor det er umuligt at høste fuld fordel af en reel inddragelse af de berørte parter i form af demokratisk deltagelse og tilsyn, og de offentlige midler bliver ikke ledt hen imod de socialt mest ønskværdige formål. Der er derfor behov for bredere deltagelse af interessenter fra regeringer samt civilsamfundsorganisationer, arbejdsmarkedets parter, akademiske kredse og den akademiske sektor og virksomheder.

⁽²⁰⁾ <https://www.eesc.europa.eu/da/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-finance-climate-pact-own-initiative-opinion>.

⁽²¹⁾ EØSU's udtalelse om fremme af ikkestatslige aktørers adgang til klimafinansiering (EUT C 110 af 22.3.2019, s. 14).

⁽²²⁾ <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/05/02/Global-Fossil-Fuel-Subsidies-Remain-Large-An-Update-Based-on-Country-Level-Estimates-46509>.

⁽²³⁾ <https://www.consilium.europa.eu/da/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/>.

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_496.

4.8. CO₂-markedspriserne i EU styrtdykker på grund af den økonomiske nedlukning som følge af covid-19-krisen, hvilket understreger behovet for at styrke ordningen, så den bedre kan modstå lignende chok. Umiddelbart inden krisen var EU's ETS-pris på 25 EUR pr. ton, hvilket var med til at holde gang i udfasingen af kul. Som følge af det nuværende prisfald er brunkulsværkernes indtjeningsevne desværre allerede blevet forbedret. Prisfaldet betyder også, at medlemsstaternes indtægter fra auktionering af emissionskvoter falder. En lavere CO₂-pris betyder, at kulstofprissignalet får mindre betydning som incitament for reduktion af emissionerne. Dette har særlig betydning for store forurenende industrisektorer (stål, kemikalier, cement) og luftfartssektoren. **EU's ETS-markedsstabilitetsreserve** har absorberet overskydende kvoter fra markedet siden starten af 2019, hvilket er den vigtigste årsag til prisen på 25 EUR. Den vil fortsat absorbere overskuddet og ophæve disse tilladelser senere. Markedsstabilitetsreserven var imidlertid udtænkt med henblik på at håndtere tidligere forsyningsoverskud, der var blevet bygget op i årenes løb. Den er ikke egnet til at håndtere nuværende eller fremtidige overskud. Det vil være nødvendigt at styrke markedsstabilitetsreserven⁽²⁵⁾ i forbindelse med gennemførelsen af EU's klimalovgivning og den kommende gennemgang af EU's regler for CO₂-markedet.

4.9. EØSU støtter et forslag fra Kommissionen, om at det nye EU-budget, som vil finde anvendelse fra 2021-2027, skal tilbyde lande i Europa med høje finansieringsomkostninger mulighed for at udvikle projekter for vedvarende energi med økonomisk støtte fra en EU-budgetgarantimekanisme. Hvis kapitalomkostningerne reduceres, vil det sænke de samlede normaliserede omkostninger ved elproduktion for landvindmølleparker i Grækenland⁽²⁶⁾ med 20 % i forhold til et scenarie uden risikominimerende foranstaltninger (fra 5,7 eurocents/kWh til 4,6 eurocents/kWh).

4.10. Efter EØSU's opfattelse ville mere letforståelige og gennemsigtige **regler for statsstøtte** bidrage til klarhed for såvel statslige som ikkestatslige aktører med hensyn til, hvilke politikker og sektorer, der bør finansieres, og hvordan. Endvidere efterlyser EØSU en strengere evaluering af nationale ordninger for statsstøtte for så vidt angår balancen mellem at finansiere forurenere og bidrage til en lavemissionsøkonomi.

4.11. EØSU påpeger, at hvis man skal udnytte det fulde potentiale af den reviderede gruppefritagelsesforordning og de reviderede retningslinjer for statsstøtte til miljøbeskyttelse og energi til at forme energiomstillingen, er det nødvendigt⁽²⁷⁾ at affatte dem på en klar og tydelig måde med eksempler på projekter og operatører (f.eks. energifællesskaber inden for vedvarende energi), som medlemsstaterne kan vælge at medtage. Desuden bør civilsamfundsorganisationer, der er aktive inden for miljøbeskyttelse, anerkendes som »interesserede parter« i henhold til artikel 1, litra h, i procedurereglerne for statsstøtte⁽²⁸⁾,⁽²⁹⁾.

5. Udfordringer ved finansieringen af tilpasningen til klimaforandringerne

5.1. Parisaftalen om klimaforandringer kræver handling både med hensyn til årsagerne til og konsekvenserne af klimaforandringerne. Årsagerne til klimaforandringer skal angribes ved hjælp af en drastisk reduktion af udledningen af drivhusgasser (dvs. modvirkning) og af konsekvenserne heraf gennem en lige så stor vægt på investeringer i klimamodstandsdygtighed (dvs. tilpasning).

5.2. En undersøgelse har for nylig vist, at cost-benefit-forholdet for tilpasningsprogrammer såsom tidlige varslingsystemer, styrkelse af infrastrukturers modstandsdygtighed, forbedring af landbruget i tørre regioner og forvaltning af vandressourcer, ligger fra 5:1 til 10:1⁽³⁰⁾. Den samme undersøgelse viser, at tilpasning kan generere en tredobbelte dividende, som består af undgåede tab som følge af klimaforandringer, økonomiske fordele fra investeringssprogrammerne og samfundsmæssige og miljømæssige fordele.

⁽²⁵⁾ <https://carbonmarketwatch.org/publications/avoiding-a-carbon-crash-how-to-phase-out-coal-and-strengthen-the-eu-ets/>.

⁽²⁶⁾ https://www.agora-energiwende.de/fileadmin2/Projekte/2019/De-risking_SEE/161_Unlocking_SEE_EN_WEB.pdf.

⁽²⁷⁾ Jævnfør også ClientEarth's bidrag til den offentlige høring om kvalitetskontrollen af retningslinjerne for statsstøtte til miljøbeskyttelse og energi, juli 2019, på <https://www.documents.clientearth.org/library/download-info/clientearths-response-to-the-targeted-consultation-for-the-evaluation-of-the-guidelines-on-state-aid-for-environmental-protection-and-energy-2014-2020/>.

⁽²⁸⁾ Rådets forordning (EU) 2015/1589 af 13. juli 2015 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af artikel 108 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (EUT L 248 af 24.9.2015, s. 9).

⁽²⁹⁾ Se EØSU's udtalelse om en mere konstruktiv rolle til civilsamfundet i gennemførelsen af miljølovgivning (EUT C 47 af 11.2.2020, s. 50), punkt 2.1.13; og EØSU's udtalelse om EU-tiltag, der skal forbedre overholdelsen af miljøbestemmelser og forvaltningen af miljøet (EUT C 283 af 10.8.2018, s. 83), punkt 3.5.8 og 3.5.9.

⁽³⁰⁾ Global Commission on Adaptation, World Resources Institute, september 2019.

5.3. EØSU støtter et stærkt mandat til udvikling af en ny EU-tilpasningsstrategi og understreger, at der er et presserende behov for at udvikle en kompetent og troværdig beslutningsproces på EU- og medlemsstatsniveau med henblik på at sikre, at den »lige store vægt«, der lægges på finansiering af modvirknings- og tilpasningstiltag, omsættes til en optimal fordeling af tilgængelige og fremtidige midler mellem disse to prioriteter. Lige så vigtigt er det at sætte gang i en debat om, hvordan man kan udvikle en innovativ mobilisering af økonomiske ressourcer til tilpasningstiltag.

5.4. EØSU mener, at tilpasningsindsatsen i betydeligt omfang kan bidrage til at sikre, at omstillingen og genopbygningen efter covid-19-krisen bliver gennemført på en mere retfærdig måde. Lokalsamfund og regioner, som påvirkes mere end gennemsnittet af de negative effekter af klimaforandringerne, bør have hjælp til at bekæmpe disse effekter og risici. Dette gælder især for lokalsamfund og regioner, hvis gennemsnitlige aktuelle og historiske udledninger af drivhusgasser ligger under gennemsnittet.

5.5. For at sikre retfærdig adgang til de økonomiske ressourcer, der er blevet mobiliseret til tilpasningsindsatsen, opfordrer EØSU til, at der ydes teknisk og organisatorisk bistand til de berørte regioner, og at der oprettes en målrettet **fond for retfærdig tilpasning**, gerne på både EU-niveau, medlemsstatsniveau og regionalt niveau.

5.6. Modvirkningsmålene er klare (f.eks. hold den globale stigning i gennemsnitstemperaturen under 1,5 °C eller reducer emissionerne med en vis mængde i forhold til et referenceår), hvorimod det er en hel del sværere at fastsætte tilpasningsmålene. De er imidlertid nødvendige, så vi kan få skabt en effektiv tilpasningsproces. EØSU støtter oprettelsen af sårbarhedsindekser, som vil være en rettesnor for tilpasningsstrategien og fastsætte tilpasningsmål. Sårbarhedsindekser bør udvikles i tre dimensioner, nemlig henholdsvis geografisk eller regional sårbarhed, sektormæssig eller økonomisk sårbarhed og social sårbarhed.

6. Nye økonomiske midler til ikkestatslige aktører i klimakampen

6.1. Civilsamfundets organisationer og de nationale, regionale og lokale forvaltninger skal ikke blot have adgang til de finansielle instrumenter, de skal også være aktive deltagere i udformningen og gennemførelsen af projekter, initiativer og aktiviteter, der bidrager til at mindske udledningen og klimasikre samfundene ⁽³¹⁾.

6.2. EØSU støtter programmet Det Europæiske Solidaritetskorp, som samler unge mennesker om at skabe et mere inkluderende samfund, støtte udsatte personer og reagere på samfundsmæssige udfordringer ⁽³²⁾. I lyset af den kritiske situation på klimaområdet og den klare motivation blandt unge i hele EU foreslår EØSU en markant forhøjelse af de tilgængelige midler samt oprettelse af et målrettet underprogram, »**Det Europæiske Solidaritetskorp for klimaindsatsen**«, som kan give alle interesserede unge og værtsorganisationer mulighed for at støtte lokale klimainitiativer i hele EU.

6.3. EØSU efterlyser en markant forøgelse af de tilgængelige midler på EU- og medlemsstatsniveau, navnlig til samarbejde mellem lokale forvaltninger og civilsamfundets organisationer om udvikling af lavemissionsenergi- og transportprojekter, som er baseret i og ejes af lokalsamfundene. EØSU bemærker, at klimafinansiering kan blive en endnu større udfordring under genopretningen efter covid-19, idet der sandsynligvis vil være færre offentlige og private midler til rådighed, samtidig med at efterspørgslen efter finansiering fortsat vil stige.

6.4. EØSU's overordnede holdning er, at EU bør begynde at foretage investeringer, der gør vores socioøkonomiske system modstandsdygtigt over for kriser ved at lægge fundamentet for en grøn, cirkulær økonomi, som er forankret i naturbaserede løsninger og rettet mod borgernes trivsel. Det er på tide at indføre systemiske økonomiske forandringer, og den gode nyhed er, at vi allerede har vores plan i form af en kombination af FN's 2030-dagsorden (17 verdensmål) og Kommissionens europæiske grønne pagt.

⁽³¹⁾ EØSU's udtalelse om fremme af ikkestatslige aktørers adgang til klimafinansiering (EUT C 110 af 22.3.2019, s. 14) og EØSU-undersøgelse om »Toolbox for multi-stakeholder climate partnerships. A policy framework to stimulate bottom-up climate actions«.

⁽³²⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_da.

7. Globale og geopolitiske aspekter

7.1. Covid-19-krisen er en påmindelse om, at elektriciteten spiller en uundværlig rolle i vores liv, og understreger den store værdi af elektricitetsinfrastruktur og -knowhow. Krisen giver indsigt i, hvordan den rolle vil blive udvidet og udvikle sig i fremtiden. Hvordan kan omstillingen til ren energi være med til at kickstarte økonomierne? Den kan sætte en ambitiøs dagsorden for jobskabelse og klimamål. Eksempelvis kan en modernisering af energisystemerne bidrage til jobskabelse og økonomisk vækst og samtidig beskytte klimaet. Myndighederne er direkte eller indirekte drivkraft for mere end 70 % af de globale energiinvesteringer. I denne krisetid har deres indsats større betydning end nogensinde før. Politiske parametre kan aktivt styre energirelaterede investeringer i en mere bæredygtig retning. Stimulusprogrammer i energiindustrien bør prioriteres med henblik på at beskytte den eksisterende arbejdsstyrke, skabe nye arbejdspladser og være drivkraft for nedbringelse af emissionerne.

7.2. De globale oliemarkeder befinder sig i en situation uden fortilfælde. Vil de vedvarende energikilder få ekstra fremdrift, eller vil deres udvikling blive forsinket? Normalt gør lave (negative) oliepriser den grønne energi mindre konkurrencedygtig, men for olieeksportørerne betyder de meget lave priser et større økonomisk incitament til at investere i vedvarende energikilder, mens investorerne så kan fortolke dette skridt som et tegn på, at oliemarginerne vil være lave, og dermed vil de skyde en større del af deres kapital ind i grønne ressourcer.

7.3. EØSU mener, at den europæiske grønne pagt burde beskytte EU's internationale konkurrenceevne — navnlig når det gælder SMV'er, som står over for øget konkurrence fra vækstøkonomier — mod overgangsrisici forbundet med politikker, der er rettet mod at nå det eftertragtede mål om kulstofneutralitet, men som kan have uønskede bivirkninger i forhold til den internationale konkurrenceevne.

7.4. Gennemførelsen af den europæiske grønne pagt vil helt tydeligt skade importører af fossile brændstoffer til EU, både på virksomhedsniveau og på statsligt niveau. Efter EØSU's opfattelse bør EU hurtigst muligt udvikle modstandskraft mod en mulig eskalering af alle ikkeeuropæiske interessebaserede bestræbelser på at bremse gennemførelsen af den europæiske grønne pagt og udvikle stærkere mekanismer til at identificere og reagere på eksisterende bestræbelser af den art.

7.5. EØSU opfordrer til, at Parisaftalen indføres som en væsentlig klausul i alle kommende EU-handelsaftaler. Udvalget efterlyser endvidere aktivt klimadiplomati fra EU's side med henblik på at tackle klimaforandringerne og deres globale konsekvenser og tilpasse sig til dem i samarbejde med EU's medlemsstater. EU bør håndtere spørgsmål i tilknytning til stigende priser på forsikringer som følge af øgede fysiske risici forbundet med klimaforandringer, gennemførelsen af artikel 6 i Parisaftalen og opnåelsen af en global pris på CO₂ gennem forbundne CO₂-markeder på globalt niveau.

7.6. EØSU støtter forslagene om en CO₂-grænsetilpasningsmekanisme og efterlyser tiltag i handelsaftaler, som kan nedbryde barriererne for energieffektive produkter med lav udledning af drivhusgasser og fremme investeringer i vedvarende energi.

Bruxelles, den 11. juni 2020.

Luca JAHIER

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg